

"อ=จิ=ซ"

กัญญา มัทธูโอะ

สัญลักษณ์ของฤดูฝนในญี่ปุ่น

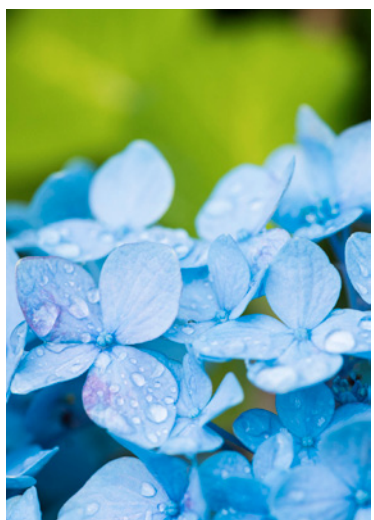
▲ อากิไซเพิ่งเริ่มมีสีส้มได้ราว 1 สัปดาห์ที่วัดมิมุโระโทะจิ เมืองอุจิ เกียวโต

ปี 2015

นี้กรมอุตุนิยมวิทยาประกาศว่าภูมิภาคคิงคิ และคันไซเข้าสู่ฤดูฝน "ซึยุอิริ" จากวันที่ 3 มิถุนายนเร็วกว่าเฉลี่ยราว 6 วัน และไม่นานนักหลังเข้าสู่ฤดูฝนไม่ว่าตามสวนสาธารณะขนาดใหญ่หรือตามริมประตูเข้าบ้านของผู้คนทั่วไป ดอกอากิไซสีฟ้า ม่วง ขาว และชมพูก็เริ่มบานสะพรั่งเป็นกอใหญ่สะดูตาไปทุกที่

คนทั่วโลกรู้จักอากิไซในนามของดอกไฮเดรนเยีย และคงเข้าใจกันว่าเป็นดอกไม้ของตะวันตก ทั้งๆ ที่แท้จริงแล้วเป็นดอกไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในญี่ปุ่นมาตั้งแต่โบราณกาล เอกสารชิ้นเก่าแก่ที่สุดที่บันทึกเกี่ยวกับอากิไซคือหนังสือรวมบทเพลง "มันโยชู" ในสมัยนารา ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงว่าอากิไซมีปลูกกันตามสวนของราชวงศ์หรือขุนนางญี่ปุ่นตั้งแต่เมื่อราวกว่า 1,200 ปีมาแล้ว ถึงแม้จะไม่มีภาพวาดหรือข้อเท็จจริงเป็นลายลักษณ์อักษรว่า อากิไซที่พบในบทเพลงดังกล่าวเป็นอากิไซพันธุ์ใดก็ตาม แต่ผู้เชี่ยวชาญก็ปักใจเชื่อว่ามันเป็นอากิไซพันธุ์ "กักกุ อากิไซ" ซึ่งเป็นพันธุ์ดั้งเดิมขึ้นตามป่าเขาของญี่ปุ่น ดอกมีกลีบเดี่ยวราวไม่เกิน 10 กว่ดดอกรอบๆ ดอกเล็กๆ ที่เหมือนเกสรมีใบเขียวเข้มขนาดใหญ่ ดั้งเดิมเป็นสีฟ้าหรือฟ้าอมม่วง

เมื่อญี่ปุ่นยังปิดประเทศอยู่ในปลายสมัยเอโดะ นายแพทย์ซีโบลด์ (Philipp Franz B. von Siebold) ชาวเยอรมันที่มาค้ากับเรือสินค้าของฮอลแลนด์ และเข้ามาพำนักที่เมืองนางาซากิเป็นคนแรกที่นำอากักกุ อากิไซของญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งพร้อมตัวอย่างดอกไม้แห้ง และภาพวาดกลับไปยุโรป เขาได้แนะนำดอกไม้เหล่านี้ไว้ในหนังสือเรื่อง Flora Japonica ซึ่งเขาเขียนร่วมกับเพื่อนนักพฤกษศาสตร์ และยังได้ตั้งชื่ออากิไซชนิดหนึ่งที่นำกลับไปได้ว่า Hydrangea Otakusa อันเป็นชื่อของ "โอตะกิ" ภรรยาชาวญี่ปุ่นที่ต้องมาจากกันเมื่อเขาถูกบังคับ

- 1
- 2
- 3

1. สีฟ้าสดใสหรือ "Meigetsu Blue"
2. อากิไซเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของฤดูฝนในญี่ปุ่น
3. พันธุ์แอนนาเบลล์ชมพูที่พบไม่บ่อยนัก

4	5	6
	7	8

4. คะชีวะปะ อาจิไซ ดอกเป็นกลีบซ้อนสีขาว ใบเรียวยาวๆ หนาเหมือนใบกะชีวะ
5. สวนอาจิไซที่หอมโบะอิเคะปาร์คในเมืองคิชิวะคะ ทางตอนใต้ของโอซาก้า
6. กักกุ อาจิไซสีแดง ไม่ค่อยพบบ่อยนัก
7. อาจิไซจะเป็นสีอะไรขึ้นอยู่กั DNA และกรดหรือด่างในดิน หากดินเป็นด่างก็จะออกสีชมพู
8. ชิจิังกะเป็นอาจิไซพันธุ์หายากที่นายแพทย์ชิโบลด์นำกลับไปที่ยุโรป

ให้ออกนอกประเทศไปในเหตุการณ์ต่อต้านคนต่างชาติปลายสมัยเอะโดะในปี 1829 จากนั้นเป็นต้นมา อาจิไซของญี่ปุ่นก็ได้รับการแปลงพันธุ์มากมายในยุโรป มีทั้งกลีบซ้อน ซ่อเรียวยาว ซ่อกลม สีล้นก็หลากหลายมากขึ้น

อาจิไซที่ได้รับการแปลงพันธุ์จำนวนหนึ่งได้ถูกนำกลับเข้ามาในญี่ปุ่นอีกครั้ง พร้อมๆ กับที่นักพฤกษศาสตร์ และผู้รักการปลูกอาจิไซเองก็พากันแปลงพันธุ์ใหม่ๆ ขึ้นมากมายจนปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่ามียากกว่า 2,000 ชนิด จากการสำรวจเกี่ยวกับดอกไม้ที่คนญี่ปุ่นชื่นชอบของ NHK ในปี 2003 ต่อผู้คนที่มียอายุเกินกว่า 16 ปีขึ้นไปจำนวน 3,600 คนซึ่งอาศัยอยู่ทั่วประเทศ พบว่าอาจิไซติดอันดับที่ 10 ในดอกไม้สับอย่างที่คุณญี่ปุ่นชื่นชอบมากกว่าดอกวิสทีเรียหรือดอกเบญจมาศ ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำชาติด้วยซ้ำไป อย่างไรก็ตามอาจิไซที่คุณญี่ปุ่นชอบก็ยังคงเป็นอาจิไซสีฟ้าสด โดยเฉพาะอาจิไซสี “เมงเทชิอิน บลู” ซึ่งหมายถึงอาจิไซพันธุ์ฮิเมะที่วัดเมงเทชิอิน วัดพุทธเก่าแก่ในเมืองคามาคุระ จังหวัดคานากาว่า อันเป็นพันธุ์ดั้งเดิมของญี่ปุ่น

ลองมาดูที่มาของสีฟ้าสด และเสน่ห์ของอาจิไซกันบ้าง เสน่ห์ประการแรกอยู่ที่ “สีล้นที่หลากหลาย” (ชิจิเอนกะ) ของมัน อาจิไซพันธุ์เดียวกันอาจเป็นสีฟ้าหากดินเป็นกรด เพราะอลูมิเนียมในดินจะละลายและถูกดูดซึมไปที่ดอก แถมบางดอกยังเป็นสีฟ้าบางดอกยังออกเป็นสีม่วงทั้งนี้แล้วแต่การดูดซึมอลูมิเนียมของแต่ละดอกอีกด้วย และหากดินเป็นด่าง ดอกก็จะออกสีชมพู ในญี่ปุ่นจะพบอาจิไซสีฟ้าตามธรรมชาติมากกว่าอาจิไซสีชมพู เพราะดินในญี่ปุ่นเป็นกรด ขณะที่ดิน

ในยุโรปมักเป็นด่าง และไม่ว่าอาจิไซสีฟ้าหรือชมพูก็ตาม ตั้งแต่แรกบานจนถึงโรย สีของดอกยังเปลี่ยนสีล้นอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย จุดนี้เองที่ทำให้ผู้คนหลงใหลในความงามของอาจิไซ เสน่ห์ประการที่สองดูเหมือนจะอยู่ที่ฟอร์มของดอกอาจิไซที่มีทั้งกลีบกลม กลีบเรียวยาว กลีบหยัก แม้ในช่อเดียวกันบางดอกมี 5 กลีบ บางดอกมี 4 กลีบ ซ้อนกันไปมาดังเพชรที่เจียระไนงดงาม จากรูปร่าง และสีล้นอ่อนโยนนี้เองทำให้ช่างฝีมือกิโมโน ถ้วยชาม พัด และขนมนำไปออกแบบผลงานของตนกันตามๆ เสน่ห์ประการสุดท้ายคือความทนทานของทั้งต้นและดอกอาจิไซ ไม่ว่าจะฝนจะตก แดดจะแรงแค่ไหน อาจิไซก็บานงดงามได้ตลอด และจะงามดังเพชรเจียระไนแล้วจริงๆ เมื่อโดนแดดอ่อนๆ กระทบหลังเปี่ยมน้ำฝน

ผู้อ่านท่านใดที่ยังไม่เคยเห็นสวนอาจิไซเป็นพันๆ หมื่นๆ กอ ลองหาโอกาสมาชมด้วยตนเองสักครั้งไม่ว่าจะเป็นที่วัดเมงเทชิอินที่คามาคูระหรือสถานที่ต่างๆ ในคันไซที่แนะนำไว้ด้านล่างนี้ เชื่อว่าท่านจะทราบได้ทันทีว่าทำไมคนญี่ปุ่นจึงชอบอาจิไซ และอย่าลืมมองหาอาจิไซพันธุ์ “ชิจิังกะ” (七段花 = เจ็ดชั้น) ที่นายแพทย์ชิโบลด์เคยนำกลับไปยังยุโรป และตั้งชื่อมันโดยใช้ชื่อภรรยา “โตะเก” (ปัจจุบันในวงการวิชาการเลิกใช้แล้ว) ด้วยกลีบที่ซ้อนกัน 7 ชั้น ดอกเล็กๆ จมูมของมันน่ารักน่าเอ็นดูมาก ผู้คนที่รู้เรื่องราวของนายแพทย์ชิโบลด์มักอดที่จะนึกถึงครอบครัวของเขาไม่ได้ และก็พลอยยินดีกับลูกสาว “อิเะนะ” ที่ต้องจากกับบิดาตั้งแต่ 3 ขวบซึ่งต่อมาได้เป็นสูตินารีแพทย์คนแรกของญี่ปุ่น และยังเข้าทำหน้าที่แพทย์ในราชสำนักในสมัยเมจิอีกด้วย

9	10
11	12

9. กอนี้มีสีสลับแปลกตาในกอเดียวกัน
 10. ภายในช่อเดียวกัน บางดอกมี 4 บางดอกมี 5 กลีบซ้อนไปมา
 11. แอนนาเบลขาวเพิ่งเริ่มบาน
 12. กักกู อาจิไซ พันธุ์ดั้งเดิมของญี่ปุ่น

สถานที่ชมดอกอาจิไซในภูมิภาคคันไซ

1. วัด Yatadera ในเมืองยะมะโตะโคริยะมะ จังหวัดนารา มีอาจิไซราว 60 พันธุ์ 1 หมื่นกอบานตั้งแต่ประตูวัดถึงด้านบนเนินหลังวิหาร ชมความงามได้ในเดือนมิถุนายน โดยทางวัดจะเปิดให้เข้าชมพระประธานซึ่งเป็นสมบัติล้ำค่าของวัดด้วย ช่วงดังกล่าวจะมีรถบัสวิ่งไปกลับระหว่างวัดกับสถานี Koriyama/Kintestu Line (ค่าเข้าชมวัด 500 เยน ชมโบสถ์ด้านใน 500 เยน)

2. สวน Tonboike Koen ในเมืองคิชิวาดะ ทางใต้ของโอซาก้า มีสวนอาจิไซขนาดใหญ่จำนวนราว 40 พันธุ์ จำนวนมากกว่าหนึ่งหมื่นกอ อาจิไซทั้งที่ทุ่งกว้างด้านหน้าสวน และด้านหลังสวนที่ทำเป็นทางเดินขึ้นไปบนเนินงดงามมาก ที่นี่จะมีอาจิไซแบบกักกู อาจิไซแปลกๆ หลายพันธุ์ เดินทางโดยรถบัสจากสถานี Kishiwada Sta/Nankai Line ไปลงที่ Tonboike Koen Mae รถบัสมีเพียงชั่วโมงละ

หนึ่งเที่ยว เดินทางลำบากนิดหน่อย แต่คุ้มค่าเมื่อได้ชมความงาม ช่วงที่สวยงามที่สุดคือ จากราววันที่ 1-20 มิถุนายน ไม่เสียค่าเข้าชม เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

3. วัด Mimurotoji ในเมืองอุจิ เกียวโต เป็นวัดที่มีชื่อเสียงด้านดอกไม้ โดยเฉพาะอาจิไซจำนวน 50 พันธุ์ 1 หมื่นกอ ชมความงามได้ระหว่าง วันที่ 1 มิถุนายน ถึงต้นกรกฎาคม ช่วงพีคในวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 19.00 น. มีการประดับไฟงดงาม เดินราว 20 นาทีจากสถานี Mimuroto/Keihan Uji Line (ค่าเข้าชม 500 เยน)

4. สวนพฤกษศาสตร์ Nagai ทางใต้ของโอซาก้า มีสวนไฮเดรนเยียขนาดย่อมที่ตกแต่งได้ใกล้เคียงธรรมชาติมาก เดินทางสะดวก อยู่หน้าสถานี Nagai/Midosuji Line (ค่าเข้าชม 200 เยน เปิดให้เข้าชมเวลา 9.30-17.00 หยุดวันจันทร์)

13. โคะอาจิไซมีแต่ดอกเล็กๆกระจุกตัวรวมกัน ตัวช่อขนาดราวเท่าดอกกุหลาบเล็กๆ
 14. กอโคะอาจิไซหรืออาจิไซจิ๋วที่พบตามไหล่เขาที่ร็อคโคในโกเบ
 15. ช่อกลมๆ สีฟ้า และม่วงเป็นสีสลับของฤดูฝนญี่ปุ่น
 16. โอะตะฟูกุ อาจิไซ ฟอรัมดอกดูน่าเอ็นดูมาก

13	14	16
	15	